כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת דברים ■ ג' אב ה'תשע"ז ■ 26.07.2017 ■ גליון מס' 437

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הבו לכם אנשים
נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים...
המשך בעמי 2

שוויית קיץ
לאחרונה ראינו בכתבי רבנים שמותר ללמוד תורה בערב תשעה באב עד כניסת הצום - ונבוכים אנו איך לנהוג מכאן ולהבא?...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
מתי תמלוך בציון!!!
זה קרה בימים הקשים של ברית המועצות, זמן מה לאחר ניצחון ישראל על שכנותיה במלחמת ששת הימים...
המשך בעמי 4

שביבים
- העיתונאי אברי גלעד על קמפיין ה"הדתה": "נודף שנאה ופחד"
- הערכת הגויים את ארץ ישראל
- ימליץ לטובה בעולם העליון
- מאורי אור / מסע לעולם שכולו טוב

המשך בעמי 5

בן המלכה

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

ריצ'ארד היה אזרח אנגלי טיפוסי. היתה לו אשה טובה ושלושה ילדים מתוקים ומנומסים. המשפחה היתה שלווה ומאושרת. הבן למד בקולג' יוקרתי, הבת למדה רפואה והילד הקטן נהנה מלימודים בבית ספר מקומי וטוב של המעמד הבינוני ומעלה בעיירה האנגלית בה התגוררו. הוא הרוויח משכורת יפה בעבודתו, משכורת סבירה בגובה של השכר הממוצע במשק הבריטי, והצליח "לגמור את החודש", פחות או יותר. למשפחתו של ריצ'ארד היה רכב צנוע ועמיד, שלא הופיע בקביעות במוסך, וגם היה לו די כסף לבזבוזים והנאות רגילות של אזרחים אנגלים ממוצעים. באחד משבועות חודשי יולי-אוגוסט נסעו בני המשפחה לנוח בחווילת נופש בצפון בריטניה והילדים השתעשעו בלונה פארק, בפארקי מים ובעוד אטרקציות חביבות, ככל חבריהם.

מידי פעם בפעם, בלי סיבה הנראית לעין, היו מביטים בני המשפחה באביהם, ריצ'ארד, ורואים כיצד הוא מתכנס לתוך עצמו ומתעצב אל ליבו. ריצ'ארד נהיה מדוכא ורגזן, וילדיו לא הבינו מדוע. מה קורה לו לאבא שלהם, שהוא בדרך כלל שמח וטוב לב, שלפתע הוא עצוב, מתכנס בתוך עצמו ומרגיש לא טוב מבחינה נפשית. באחד הפעמים שריצ'ארד התנהג כך, בעצבות ועצבנות, דחק אותו בנו הגדול לקיר וביקש תשובות ברורות להתנהגות הזאת. "מה קורה, אבא? חסר לך משהו בחיים? יש לך ילדים טובים, משכורת סבירה, מכונית שנוסעת משנת 2016 ובעוד חודש אנחנו נוסעים לחופשה השנתית שלנו. אז מה רע לך?"

ריצ'ארד חייך בעגמומיות, הישיר מבטו למול עיני בנו ושאל: "אתה יודע איך חיה המלכה אליזבט? יש לה גם רכב איכותי ויוקרתי ומשכורת סבירה, או שהיא טובעת בים של כסף וכבוד? אתה יודע שהמלכה שלנו רשומה כאחת מעשרת העשירים בתבל ויש לה את כל הזמן שבעולם לעשות מה שהיא רוצה?"

הבן צחק. "נו, אז מה?! מה אתה קשור להוד מלכותה?".

ריצ'ארד השפיל את עיניו וענה: "לא תאמין, אבל אני הבן שלה. רבתי עם אמא, הוד מלכותה, לפני 38 שנה, והיא זרקה אותי מהארמון המלכותי. כעת לבני משפחתי יש מיליארדי דולרים בבנק והם חיים בדיוק כמו שבני מלכים צריכים לחיות, ואילו אני נמצא כאן, עם משכורת "סבירה"...

והנמשל, ברור...

אנו בני המלך עצמו. אז גם אם יש לנו הכל, בעצם אין לנו כלום....

❋❋❋

"מנהגם" של חלק מבני הישיבות הוא "לעשות משמר" ב"ליל שישי". "משמר" הוא לימוד במשך כל הלילה, כשהמארגנים מתמלגים את הלומד בכמה עשרות שקלים (בתקופתי שילמו 30-25₪ ללילה...). כשלמדתי בירושלים, ה"משמר" התחיל ב-1 בלילה בישיבת פורת יוסף בגאולה, שם עמלו בתורה מאות בחורים, בתענית דיבור, עד לתפילת שחרית עם הנץ החמה. תפילת שחרית רגועה וארוכה שבסיומה אמרו פרקי תהילים וחילקו (בנחת...) את מטבעות המילגה. אך אלו שרצו להתחיל את ה"משמר" כבר קודם לכן, היו מגיעים לבית הכנסת ה"יזדים" המפורסם, שם נמסרו שיעוריו הנודעים של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בכל מוצאי שבת. הלימוד ב"ליל שישי" ב"יזדים" החל בשמונה וחצי בערב, בתענית דיבור, עד חצות. בלימוד השתתפו עשרות אברכים מהכולל של ה"יזדים", שבראשות הגאון הרב שרגא שליט"א, אליהם הצטרפו עוד בחורי ישיבות מכל רחבי ירושלים. את הלימוד אני, בעוונותי הרבים, פחות זוכר. אך אי אפשר לשכוח את העוגות הטעימות והתה עם עלי הנענע, וכמובן, את ה"תיקון חצות"...

בחצות התיישבו כולם על הרצפה והחלו באמירת "תיקון חצות", בניחותא, בהשתפכות הנפש, לעיתים בבכייה. חלפו שנים לא מעטות מאז, אך הרושם העז של ה"תיקון חצות" המרומם הזה לא

מש מלבי. כך מתאבלים יהודים על חורבן בית המקדש!

נו, שלושת השבועות החלו והיהודים אצים רצים להסתפר לפני כניסת ימי האבלות, כדי שלא יצטרכו "לסחוב" ראש מגודל בשערות בימי הקיץ הלוהטים. ישנם הנאנחים אנחה עמוקה בבואם להפעיל את המוזיקה, ולפתע נזכרו שאסור לשמוע מנגינות. הררי הלכות של מה מותר ומה אסור והדיון הקבוע האם מותר להתרחץ ב"תשעת הימים" כאשר כל כך מזיעים.

--- ואוי, כמה עצוב. כמה עצוב שכל כך התרחקנו, ואנחנו עסוקים בפרטים, במקום במהות. במקום להתאבל באמת על חורבן ירושלים והריחוק העמוק מהשכינה הקדושה, אנחנו מנסים למצוא היתרים כיצד להתאבל פחות ככל האפשר.

השולחן ערוך (סימן תק"פ) פוסק ש"יש מי שאומר שגזרו שיהיו מתענים בכל שני וחמישי על חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חילול השם". יהודים אמיתיים וטובים ידעו, בכל הדורות, מה רצון ה' יתברך. הם הרגישו וכאבו את הבת קול, שיוצאת בכל יום ובוכה בכי תמרורים על הבנים שגלו משולחן אביהם, על נסיכי הכתר שעזבו את ארמון המלוכה, ועל האב האוהב והרחום שנאלץ להגלות את בניו ולהרחיקם.

המשנה ברורה כותב בשם כתבי האריז"ל "שראוי לכל בר ישראל לבכות על שריפת התורה, שמכח זה נמסרה התורה לקליפות". והנה אנחנו רואים, בחוצות ובשווקים, לפעמים אפילו בתוככי בתי המדרשות, את שריפת התורה הקדושה, כיצד היצר הרע וחילותיו חדרו אלינו פנימה ועירבו ברוחנו ונשמתנו קודש וחול, דברי תורה עם דברים בטלים, אור וחושך, ואנחנו? אנחנו ממשיכים בשגרת חיינו, עסוקים בפילפולי-פילפולים האם מותר לשמוע מוזיקה שקטה, איך אפשר להתרחץ ומה עם הצימר ל"בין הזמנים".

והמשנה ברורה פורס בפנינו תילי תילים של הלכות ומנהגים בהלכות שלושת השבועות ותשעת הימים, אך הוא מסיים את הלכותיו (בסימן תקנ"א), במשפט הבא: "בכוונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה".

המשנה ברורה הכיר את הדור שלנו, בו מתמקדים בפרטי ההלכה ופחות פונים אל הלב והשורש שמאחורי הדברים. אז הנה, המשנה ברורה לא נהג בספרו לכתוב, בדרך כלל, דברי מוסר, סתם אגדות ומדרשים. אלא רק אלו שמסבירים ומבארים את טעמי ההלכה. ולכן כאן הוא מצא לנכון לפסוק לנו, בהלכה פסוקה, ש"כאן צריך לבכות חצי שעה בכל יום"... זאת אומרת: אם אנו לא מבינים לבד שעלינו לבכות, מעצמנו, על מצבנו, פוסק לנו המשנה ברורה בשם הקדוש האריז"ל לעשות זאת. אם נשב ונתבונן ונצליח לבכות חצי שעה היום, כנראה למחרת נבכה כבר שעה וחצי...

וכך אמר המשגיח רבי יחזקאל לוונשטיין זי"ע, בשיחתו בפני תלמידי ישיבת מיר בשנחאי: "אנו מסתפקים במועט בענייני רוחניות. אילו היו נותנים לנו לסדר את התפילה, כשהיינו מדברים על נושא הגאולה, היינו מסתפקים בבקשה אחת. אך אנשי כנסת הגדולה סידרו לנו חלקים רבים של הגאולה, שוב ושוב, בכמה וכמה בחינות ונושאים. "גואל ישראל", "מקבץ נדחי עמו ישראל", "מלך אוהב צדקה ומשפט", "מצמיח קרן ישועה", "בונה ירושלים", "המחזיר שכינתו לציון", ועוד ועוד"...

בסיום שמונה עשרה, גם לאחר שהקדשנו ברכות רבות לנושא הגאולה, אנו מבקשים "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו", והתפילה מסתיימת בתפילת "עלינו" ו"על כן נקוה", בה אנו מבקשים שוב על הגאולה וכבוד שמים, ולאחריו נאמר הקדיש, המוקדש אף הוא לגאולה ולריבוי כבוד שמים בעולם. וכשאדם נפטר ועולה הוא לבית דין של מעלה, שואלים אותו האם ציפית לישועה. ונפסק במפורש ברמב"ם (מלכים יא, א) שמי שאינו מחכה לביאת המשיח, הרי הוא כופר בתורה ובמשה רבינו. ומרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל היה מדגיש את דברי הרמב"ם הללו, ש"מי שאינו מחכה לביאתו" הרי הוא כופר בתורה, ה' ירחם. אם כן, עלינו לחכות, לחכות באמת, לביאתו!

הבו לכם אנשים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים, אלא בעיקר היא נבחנת כיצד האדם מנהיג את עצמו. בתורה פוגשים אנו מנהיגות שהצליחה ומנהיגות שכשלה, החל מאדם הראשון שכשל לא רק במה "שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש ואיבד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת איכה" כלשונו של הראי"ה קוק (מוסר הקודש עמ' קמ), אלא בעיקר כשלא ידע לאחר החטא ליטול אחריות אישית והטיל את האשמה על אשתו באומרו: "האשה אשר נתתה עמדי". אחריו בנו קין שגם הוא התכחש לאשמתו ואמר: "השומר אחי אנכי?!". מנהיגות כושלת מוצאים אנו גם בבית יעקב, כמו ראובן האומר לאחיו על יוסף: "לא נכנו נפש", אך בה בעת אינו מתייצב עם מלוא האמת הפנימית שלו ונאבק עליה, אלא מתחכם ואומר להם דבר אחד: "השליכו אותו אל הבור", דבר שימצא חן בעיני האחים, כשכוונתו האמתית היא: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו". ורק מאוחר יותר כאשר הוא מזהה אצל אחיו חרטה על מעשיהם באומרם: "אשמים אנחנו", רק אז הוא מקבל אומץ ומטיח בפניהם: "הלוא אמרתי אליכם!". וכאשר סוף סוף ראובן לוקח מנהיגות, גם אז הוא מתחמק מלסכן את עצמו, ולכן כשהוא רוצה לשכנע את אביו שישלח אותם למצרים עם בנימין, אין הוא מקריב את עצמו אלא אומר: "את שני בני תמית", ומפני הרפיסות הזו נלקחה ממנו הבכורה.

התנהגות הפוכה מזו של ראובן מוצאים אנו אצל אחיו יהודה (ועל כך זכה למלכות למרות שלא היה הבכור), מפני שהוא אינו מתחמק מליטול אחריות על עצמו, וכשתמר כלתו אומרת לו: "הכר נא!" הוא מודה ואומר: "צדקה ממני!". וכשהוא מנסה לשכנע את אביו לשלוח את בנימין, הוא אינו מקריב את האחרים אלא אומר: "אנכי אערבנו, מידי תבקשנו, אם לא אביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים" - יהודה הראה דוגמא של נטילת אחריות

וממנו אנו לומדים שהמרכיב המרכזי בהנהגה היא אישיותו של המנהיג, ולכן כשהחליט משה רבנו שלא יוכל לבדו לשאת את משא העם ובקש שותפים להנהגתו, הציע לעם ישראל ("הבו לכם" - אין הבו אלא לשון עצה - מדרש הגדול) שיבחרו מתוכם לא רק אנשים חכמים ונבונים, אלא הוסיף שיהיו "ידועים לשבטיכם" - "שאתם מכירים אותם שהרי גדלתם ביניהם" (מדרש הגדול), וכמו שפירש הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה"ז): "וידועים לשבטיכם - אלו שרוח הבריות נוחה מהם" ומסביר הרמב"ם: "ובמה יהיו אהובים לבריות? בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתם טובה ודיבורם ומשאם בנחת עם הבריות".

השפיטה היא אחת מדרכי הנהגה והיא משמשת לה דוגמא, גם כאן אין להסתפק רק בידע של השופט אלא נדרשות ממנו עוד חמש תכונות: "ענוה, יראה, שנאת הממון, אהבת האמת ובעלי שם טוב". וכדי ליישם בחיי החברה שלנו את הדרישות הללו במערכת המשפטית, יש צורך לחולל מהפיכה בשיטת מינוי השופטים או הדיינים, שאז לא רק השליטה בספר החוקים וצבירת ניסיון מעשי בעריכת הדין, הם הכישורים היחידים הנדרשים מהבא לשבת על כס המשפט, אלא חייבים לעמוד גם על טיבו של האיש החורץ גורלות. ולכן ההקפדה צריכה להתחיל כבר באיוש וועדת מינוי השופטים או הדיינים, לקבוע מי הם הממנים, כמו שאמרו במדרש (ספרי דברים טז): "לא תכיר פנים - זה מינוי הדיינים. לא תטה משפט - שלא תאמר איש פלוני נאה, איש פלוני קרובי". ועל השלב המוקדם הזה המתחיל כבר במינוי הדיינים אמרו בגמרא (שבת קלט א): "שבר ה' מטה רשעים - אלו הדיינים שנעשו מקל לחזניהם. שבט מושלים - אלו תלמידי חכמים שבמשפחות הדיינין". ופרש"י (שם): "שבט מושלים - מקל אגרופין של מושלין, היינו דיינים רשעים שתלמידי חכמים שבמשפחותם להם למקל ואגרוף, שעל ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהן ועושין סניגורון לדבריהם".

מהי השיטה האלטרנטיבית המבטיחה את בחירת הטובים ביותר? הדרך לכך לימדונו חז"ל: "אמרו חכמים, שמבית דין הגדול היו שולחים בכל ארץ ישראל ובודקים, כל מי שימצאוהו חכם וירא חטא ועניו ושפוי ופרקו נאה ורוח הבריות נוחה הימנו - עושים אותו דיין בעירו, ומשם מעלים אותו לפתח הר הבית, ומשם מעלים אותו לפתח העזרה, ומשם מעלים אותו לבית דין הגדול" (רמב"ם שם ה"ח עפ"י סנהדרין פח ב). משא"כ השיטה הקיימת כיום היא שתלמיד חכם המבקש להיות דיין נדרש לבוא ולהיבחן ולהוכיח את ידיעותיו, ובמקביל להפעיל קשרים ולחצים כדי לזכות במינוי, שיטה המתאימה לחברה קרייריסטית ותחרותית שאינה הולמת תלמיד חכם צנוע הבורח מן הכבוד. ועל כן למעשה הטובים והראויים לדון נשמטים מן התפקיד. הנביא אומר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" - רק הנהגה המשלבת את המשפט עם הצדקה היא שתביא את הגאולה. ולכן מנוי הדיינים הוא מרכיב חשוב לא רק לעשיית צדק אלא גם לקירוב הגאולה.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת אבנר פינסק ונחמן קדר, נתניה: עוד מילדות זכור לנו כי בערב תשעה באב לאחר חצות אסור ללמוד תורה ואף כי תמיד היה קשה לנו טעם האיסור מכל מקום נהגנו כך, אך לאחרונה ראינו בכתבי כמה רבנים שונים שמותר ללמוד תורה בערב תשעה באב עד כניסת הצום - ונבוכים אנו איך לנהוג מכאן ולהבא. נשמח אם הרב יאיר את עינינו בנידון זה.

תשובה: הרמ"א כתב[א] 'ונהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות ואילך כי אם בדברים המותרים בתשעה באב (כלומר - בדברים הרעים כגון באגדות החורבן וכדומה[ב]).

ורבים תמהו[ג] לפשר מנהג זה שהרי כשם שאיסור אכילה ושתיה ושאר האיסורים אינם מתחילים לחול אלא מכניסת הצום הוא הדין גם ללימוד תורה, ומה שונה דינו של לימוד תורה משאר האיסורים?

ואכן מכוח תמיהה זו ומכוח תמיהות נוספות יש מהאחרונים[ד] שדחו את דברי הרמ"א, אמנם המגן אברהם[ה] מסיק כרמ"א וכותב שטעם מנהג זה הוא משום שאינו מפסיק מללמוד לגמרי שהרי יכול ללמוד בדברים המותרים, וכן החתם סופר[ו] ביאר מנהג זה שאם יהיה מותר לאדם ללמוד בערב תשעה באב עד כניסת הצום לא יוכל שלא להרהר בלימודו גם בליל תשעה באב ולכן יש להפסיק את הלימוד האסור בתשעה באב כבר מחצות היום.

למעשה, המשנה ברורה[ז] הביא את דברי האחרונים החולקים על הרמ"א וסיכם: 'ועל כן נראה דמי שרוצה להקל בזה אין מוחין בידו' ומבואר שלדעת המשנה ברורה עיקר ההלכה הוא כרמ"א שאין ללמוד תורה בדברים האסורים כבר מחצות היום בערב תשעה באב, ומי שמקל בהלכה זו אין למחות בידו.

אכן גם אני ראיתי כתבי כמה רבנים (בזמננו) שכותבים להתיר **בשופי** ומעיקר הדין את הלימוד בערב תשעה באב עד כניסת הצום גם בדברים האסורים נגד דברי הרמ"א, המג"א, ועיקר ההלכה לדעת המשנה ברורה, ותמה אני מהיכן רב כוחם להכריע בין ההרים הגדולים, ואילו הייתה המציאות שהיו מנצלים כל שעה ושעה משעות ימות השנה ללימוד ללא הפסקה - ניחא, אבל בהיות והמציאות אינה כך, מדוע יש להתעקש ללמוד דווקא בזמן הזה, שלדעת רבים וטובים הלימוד בו אסור? ובפרט שיכול ללמוד בדברים המותרים.

ולכן לענ"ד, המשיכו במנהגכם הנכון משכבר הימים, ומחצות היום בערב תשעה באב תלמדו רק בדברים המותרים[ח].

ויהי רצון שנזכה שהצום החמישי ייהפך לששון ולשמחה במהרה בימינו, אמן!

א - שו"ע או"ח סוף סימן תקנ"ג.
ב - עיין סימן תקנ"ד סעיפים א' וב'.
ג - עיין הגהות הגר"א, מאמר מרדכי (מובא בביאור הלכה), חיי אדם ועוד.
ד - לעיל הערה 3.
ה - ס"ק ז' בסימן תקנ"ג
ו - הגהות החתם הסופר לסימן הנזכר.
ז - ס"ק ח'.
ח - יש לציין שבספר ילקוט יוסף 'מועדים' כתב שעיקר ההלכה שמותר ללמוד בערב תשעה באב, והמחמיר תבוא עליו ברכה, אמנם זה לדעת השו"ע שכלל לא הביא מנהג זה, אבל לבני אשכנז היוצאים ביד רמ"א, עיקר ההלכה לדעת ה'משנה ברורה' לאסור.

סיפור לשבת

מתי תמלוך בציון!!!

זה קרה בימים הקשים של ברית המועצות, זמן מה לאחר ניצחון ישראל על שכנותיה במלחמת ששת הימים. שערי ברית המועצות, שקודם לכן אפשרו יציאה מסויימת של יהודים, אמנם בקילוחים דקים, נגעלו שוב בחוזקה תקופה ארוכה.

משפחתנו גלתה כמה שנים קודם לכן לטביליסי שבגרוזיה, אולם באותם ימים שהינו אצל אחי שגר במוסקבה. לאחר שנים של פניות חוזרות ונשנות לקבלת אשרת יציאה מהמדינה, זכינו סוף סוף לקבלה. את שבועות ההכנה ליציאה מברית המועצות, לקראת עלייתנו ארצה, עשינו במוסקבה. בינתיים פרצה, כאמור, המלחמה שעיכבה את יציאתנו לתקופה נוספת.

מצד אחד, הביא הניצחון הניסי של אחינו בארץ ישראל גל ענק של התרוממות רוח וגאווה בקרב יהודי ברית המועצות. מצד שני, הייתה החמרה כלפיהם מצד השלטונות.

בכל הנוגע לשמירת תורה ומצוות בגלוי, הכול נשאר כשהיה. כלומר, בית הכנסת למשל, נותר המקום הטבעי של היהודים הקשישים. איש צעיר לא יכול היה להפגין את יהדותו בגלוי מבלי שהסתכן בפיטורין מעבודתו, במקרה הטוב, ובשאר התנכלויות שונות ומשונות.

בשבת שלאחר המלחמה התעוררה בי תשוקה עזה ביותר ללכת לתפילה בבית הכנסת. אולם עצם העלאת האפשרות הזאת באוזני בני משפחתי, עוררה בהם תגובות של פחד וחרדה. "השתגעת!", שאלו אותי, "דווקא עכשיו!! הרי בכך תסכל כל סיכוי שלנו לצאת אי פעם מברית המועצות!"...

אעפ"כ, הרצון שבער בי היה עז ביותר, והוא גבר על כל שיקול הגיוני. בבוקר יום השבת, קמתי בלאט וחמקתי בחשאי מביתי, ומבלי להודיע לבני משפחתי על יעדי, הגעתי לבית הכנסת הגדול של מוסקבה, שהיה הקרוב ביותר לבית אחי.

תדהמתי לא ידעה גבול למראה הקהל האדיר שכבר היה שם. גל ההתעוררות, שהגיע מארץ ישראל, כך נראה, שטף את יהודי ברית המועצות. המוני בני אדם, צעירים ומבוגרים, גדשו את כל היכל בית הכנסת, ורבים אף נאלצו להצטופף בכיכר הסמוכה לו. אך גם העובדה שכל כך הרבה יהודים הגיעו לבית הכנסת, כמוני, לא הרגיעה אותי. די היה בסקירה שטחית כדי להבחין שאין ספור סוכני ק.ג.ב. פזורים בין המוני המתפללים. אמנם הס השתדלו לא לבלוט יתר על המידה, אך ניכר היה עליהם כי הם נטע זר.

עמדתי להתפלל על יד חבר טוב, כאשר שנינו חונקים את תגובת ההפתעה הספונטאנית שעמדה לפרוץ מפינו כאשר ראינו זה את זה. החזן, יהודי מטשקנט, שבמקורו בא מצ'רנוביץ ושם משפחתו שטיינברג, היטיב להנעים בקולו, ועל ידו עמדו וסייעו חמישה משוררים נוספים בעלי קול ערב.

קשה לתאר את ההתרגשות הכללית שאפפה את הכול. מצד אחד מילאה את הלבבות תחושת פחד מפני השלטונות, אך מצד שני הייתה מין הרגשת עוצמה ולכידות מעצם כינוסם של כל־כך הרבה יהודים בבית־כנסת אחד.

רגע ההתרגשות האמיתי הגיע דווקא בעת חזרת הש"ץ. החזן החל לשיר "ממקומך מלכינו תופיע", ואחרי כל קטע וקטע חוזרים אחריו ב'קול שני' חברי המקהלה. החזן מסלסל בקולו: "ותמלוך עלינו", והמקהלה בעקבותיו. החזן ממשיך: "כי מחכים אנחנו לך", וחברי המקהלה שונים אחריו. והנה מגיע החזן למילים: "מתי תמלוך בציון" - ושתיקה. שתיקה שהלכה והתעצמה משנייה לשנייה ומרגע לרגע, בכל בית הכנסת השתררה דממת מוות. אפשר היה לחתוך אותה בסכין. והיא זעקה יותר ממיליון זעקות של מילים. דממה זועקת עד לב השמים.

אנשים התכנסו בתוך עצמם והייתה תחושה של "הנח רגע האמת. חנה הרגע שבו ייקבע הגורל"... ואז, לפתע, מתוך דממת ההמונים, בקע ועלה קולו הרם של החזן "מתי תמלוך בציון".

את המילים הללו אמר בלא מנגינה. הוא פשוט קרא אותן מעומק לבו. באותו רגע ממש פרץ הקהל, ואני בתוכו, בבכי. בכי של געגוע פנימי ושל התרגשות נפשית שאין לתארה. אנשים נשארו על עומדם גם לאחר שהסתיימה אמירת ה'קדושה' ועיניהם זלגו דמעות.

באותם רגעים אפשר היה להיווכח מי באמת בא כדי להתפלל ומי בא כדי לעקוב אחרי המתפללים... האיש שעמד לימיני הבחין בהתרגשות הכללית ולא הבין את פשרה. הוא שאל אותי באמצע 'קדושה' אם אני מבין את מה שהחזן אומר, ואם אני יכול לתרגם לו את המילים לרוסית... מובן שלא השבתי לו. הנהנתי בראשי כמעשה־תם ותקעתי את עיניי בסידור שבידי.

בתום התפילה עמד רבה הראשי של מוסקבה, הרב לוין, שכונה בשעתו "השתקן", והשמיע כמה דברי תורה. לאחר מכן נסתי מבית הכנסת בדרכים עקלקלות לביתי, כשבראשי עדיין מהדהדת השאלה, הכמיהה: "מתי תמלוך בציון!".

(סיפר: יהודה ו' חיפה / ותודה לרבנית רות בנימין / נוף איילון)

שביבים / שאול שיף

העיתונאי אברי גלעד על קמפיין ה"הדתה":
"נודף שנאה ופחד".

בפוסט שהעלה בדף הפייסבוק טען, כי ללא היכולת להכיל האחד את השני לא ניתן יהיה לשגשג במדינת ישראל.

"גדלתי בבית אתאיסטי לגמרי...עם זאת, הוריי שלחו אותי לגן ילדים דתי למהדרין, אוהל יעקב, בשכונת ילדותי- קטמון, ירושלים", סיפר גלעד. "כל בוקר היינו שרים אדון עולם, והייתי מחוייב לחבוש כיפה באופן קבוע.

"האם מישהו דיבר על הדתה? לא. האם הפכתי לדתי? ממש לא. למה? כי הוריי ידעו שלא משנה מה ילמדו אותי בגן או בבית הספר, משקלו של החינוך בבית הוא המכריע, וכל גוון אחר אינו מאיים על החינוך הביתי, רק מוסיף הכרות וחיבור עם אנשים אחרים שחולקים את המרחב הישראלי איתנו. לא פחדנו מהם, אלא לקחנו מהם את מה שידעו לתת, במקרה שלנו את גן הילדים הטוב ביותר בשכונה, וזהו".

"כל קמפיין ההדתה מעציב אותי נורא. הוא מריח משנאה ומפחד. שנאה שבנויה על אי הכרות עם המגזר הדתי שעם כל חסרונותיו הוא אחד המנועים החזקים בישראל היום, בנתינה, בערכיות, בקהילתיות, באנושיות, ופחד שכל רוח קלה מחוץ לבית תמוטט את הסמכות ההורית להנחיל את הערכים שההורים מאמינים בהם. אולי גם פחד שאין ערכים כאלה ולכן כל ערך יכנס לוואקום בבית וישתלט".

גלעד טען, כי למרות שישנן תופעות של דתיים שמבקשים להחזיר בתשובה חילונים במוסדות הלימוד - מדובר במיעוט. "לא שאין דוסים שנכנסים למוסדות חינוך עם יומרות מיסיונריות, ברור שיש, והם צריכים להיזרק בתקיפות החוצה, אבל אלה המיעוט. הרוב- אנשים ונשים טובים וטובות, שרוצים לתת ממה שהם למדו לאלה שצריכים מישהו שיראה להם את השורש המשותף של קיומנו כאן. ללא יהדות על צדדיה ההיסטוריים, הטקסיים, התרבותיים, אין לנו שורש משותף, וכל קבוצה לנפשה. כך לא נשרוד, כך לא נשגשג כאן".

"אני חילוני גם היום. לגמרי. ועם זאת יודע פרשת השבוע, עורך קידוש, לומד חסידות, מחזיק חברים על הספקטרום הדתי, מדתיים לייט עד רבנים נחשבים. זה מוסיף לי המון, זה מחזק את הקשר שלי לארץ הזאת , זה נוטע בי תקווה שגם מול קשיים נוראיים שיגיעו משכנינו החיננים, נעמוד ביחד" סיים גלעד את הפוסט. "מה האינטרס לקרוע אותנו איש מרעהו? למה שנשתף עם זה פעולה?".

הערכת הגויים את ארץ ישראל
/ הרב תומר אנגלסמן

ספר דברים הוא הספר המכין את ישראל למצב של עם בארצו. המילה ארץ מוזכרת בספר מאה שישים וחמישה פעמים. בעוד משה מכין את ישראל לכיבוש הארץ נאמר בפרשתנו שעם ישראל כבר שולט בחלקה הצפוני של ארץ ישראל, הר החרמון. יופיו של מקום זה נמשל על ידי דוד המלך ליופיה של ירושלים: "כטל חרמון שיורד על הררי ציון..." בפסוקים מתואר שאף הגויים העריכו מאד את הארץ ומסביר רש"י שהסיבה שהתורה מכנה את החרמון בארבעה שמות: חרמון, שיריון, שניר, הר שיאון היא שלכל מלכות הייתה כוונה שיתפרסם השם שהיא כינתה את ההר כדי שיחשבו שההר הוא שלה. בגמרא במסכת חולין מובא הסבר נוסף: כל מלכות קראה בארצה לעיר על שם הר החרמון וכל מלכות כינתה את ההר בשם אחר. המהרש"א מסביר שאומות העולם עשו כך גם לערים נוספות, אלא שהחידוש הוא שאפילו הר ללא יישוב אלא מושלג כמו החרמון היה נחשב ומוערך בעיני הגויים וכמובן גם ערים מיושבות בארץ ישראל. מהסבר זה ניתן להסיק את השלילה שיש בקריאת מקומות, ובטח לא ישיבות שבארץ ישראל, על שם של מקומות בחוץ לארץ, כי בכך יש פגיעה בכבודה של הארץ, אבל אפשר לומר על ערים בארץ ואולי אפילו בחו"ל שהם כמו ירושלים כפי שדוד המלך אמר על החרמון וכפי שנהגו יהודים בגלות לכנות את הערים החשובות שלהם בשמה של ירושלים!

ימליץ לטובה בעולם העליון
/ הרב אברהם פוקס

רבי חיים טשרנוביצר חי לפני כמאתיים שנה ונקבר במערה בבית החיים בעיר צפת, ומפורסם כבעל ה"באר מים חיים" על התורה בדרך הפרד"ס וכן "סדורו של שבת" העוסק בקדושת השבת וכתב בהקדמתו שימליץ לטובה בעולם העליון על כל הלומד בו, נולד לאביו ר' שלמה לאחר שנדד במשך חודשים ארוכים בכדי להגיע לאשת אחיו שנפטר ללא ילדים, ולקיים מצוות חליצה וסרב לקחת כסף עבור הוצאות הדרך בנימוק שאינו מתכוון למכור מצווה תמורת בצע כסף, בחזרתו נגלה אליו אליהו הנביא והבטיח לו כי בזכות מצווה זו יזכה לבן שיאיר את העולם בתורתו, ואכן זכה לבנו ר' חיים שהיה מכונה "איש השבת" משום שכיבדה ביותר, כל השבוע היה מסתפק במועט אך לא חסך מאומה לכבוד השבת והיה מסתובב בעצמו בשווקי העיר לחפש מעדנים לכבוד שבת קודש ולא הסכים לקבל עזרה מאף אדם לשאת עבורו את סלי הקניות, ומפורסם שלאחר שהיה טובל במקווה לכבוד שבת קומתו היתה גבוהה בכראש אחד ותואר גופו היה משתנה עד צאת השבת, באחת מלילות השבת בעת שערך את שולחנו נרדם אחד מן החסידים, לאחר שהתעורר אמר לו האדמו"ר יהודי הינו "שומר שבת" ושומר לא נרדם שמירתו, הלה שהיה בר אוריין ובעל מדריגה קיבל את דברי האדמו"ר כפשוטם ומאז הקפיד להיות ער למשך כל השבת תוך שהוא מנצל כל רגע ורגע מן השבת לתורה ותפילה.

מאורי אור / הרב זאב קופלמן / תזכורת
מסע לעולם שכולו טוב

היה זה ביום ר"ה תרצ"ט בבית המדרש של חסידי קרלין בעיר קרלין. תפילת שחרית התנהלה לה כתקנה במתכונת הקרלינאית המקובלת, והייתה מלווה כרגיל בברקים ורעמים בקול גדול ולא יסף. במיוחד כאשר הגיעו החסידים ל"המלך" שב"נשמת". שם גם אלו שאינם נמנים

על חסידי קרלין נוהגים לשאוג במלוא גרונם והקולות והברקים הרעידו את כתלי בית המדרש, שאף הם זכו אפוא לדעת מיהו זה מלך הכבוד. כאשר נסתיימה קריאת התורה החלו החסידים מכינים נפשם בסילודין לסדר תקיעת שופר נוסח קרלין. והנה לפתע נצפתה דמותו הקדושה של הרבי עולה על הבמה עטוף בשיראין, פניו להבים וכל חזותו כשל אחד הכרובים הצחים אשר במרום. בטרם היה סיפק ביד החסידים לעכל את אשר רואות עיניהם, נשמע קולו של הרבי הזועק בדם ליבו בשפת האידיש: 'תקיף במלוכה', ריבונו של עולם הראנו נא את תקיפותך. 'מלפנים היה לנו את המגיד הקדוש מקוזניץ שהיה מבטל את הגזירות אך כעת נותרנו לבדינו. דם ישראל נתון לביזה ולמשיסה באין מי שיעמוד בפרץ לבטל מעלינו כל מיני גזירות קשות ואכזריות'.

מאליו מובן כי מעמד תקיעת שופר שלאחר המילים הללו היה לעילא ולעילא מכל ברכתא ושירתא. ה'קרע שטן' לבש אפוא משמעות כבדת משקל ומאוימת ביותר, כאשר הרבי הקדוש ביטא במטבעות לשון חדות ביותר, שיד השטן על העליונה ואין בנמצא צדיק כה גדול שיוכל לגרשו בהינף מוצא פיו אל עמקי פי נוקבא דתהומא רבה. מלבד רבנו היו באותו דור עוד כמה וכמה צדיקי אמת אשר צפו את פני הרעה והכינו את שומעי לקחם ואנשי סודם לקראתה. לא נמנה כרוכל את כולם ואך נזכיר כאן מקצתם, הלא המה מרנא החפץ חיים ר' אהרן קדוש ה' מבעלזא ומרן בעל הבית אברהם מסלונים.

הנה החפץ חיים הפשוט בהליכותיו, הרי שבכל הנוגע לשואה, חרג כליל ממנהגו להציג חזות של בעלבית ראדיני טיפוסי, והיה מגלה נבואות של ממש ממה שנתגלה לו ללא ספק מ'סוד ה' ליראיו'.

היה זה תלמידו המובהק ואיש סודו,ר' אלחנן וסרמן - השקט והמאופק ובעל הנינוחות הנצחית - שעמד משתומם ונדהם לנוכח נבואות זעם אלו, שנאמרו מפיו של הצדיק הרחימאי, ויצא הוא אפוא מגדרו באמירות בנוסח: אילו ניתנה הרשות לפה לומר מה שאוזני שמעו ולא זך, מפורש יוצא מפי קודשו של החפץ חיים, הרי שהעולם היה נרעד, נפחד ונרעש. עוד טרם פרוץ מלחמת העולם הראשונה התבטא החפץ חיים ש'מלחמת גוג ומגוג תתחלק לשלושה חלקים. בחלק הראשון, הנה עומדת עוד זמן קצר לפרוץ מלחמת עולם. והחלק השני הוא מה שכעשרים שנה לאחריה תפרוץ עוד מלחמת עולם שהמלחמה הראשונה תחשב לעומתה כמשחק ילדים, והחלק השלישי הוא שלאחר שבעים שנה של חבלי משיח תפרוץ עוד מלחמת עולם, שלעומתה המלחמה השנייה תחשב כמשחק ילדים של ממש ולאחריה תבוא הגאולה המיוחלת.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net